

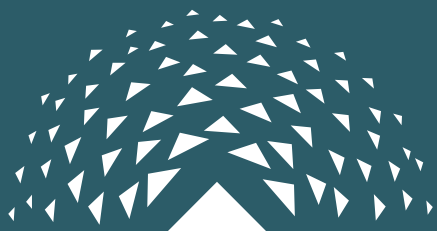
A lezárás felé?

A szíriai polgárháború megoldásának lehetséges körvonalai (8.) – A rezsim túlélésének kihívásai

Towards the Endgame?

The Possible Contours of the Settlement
of the Syrian Civil War (8) – Challenges to regime survival

ARANY ANETT

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás

Szöveggondozás és tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Arany Anett, 2020.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020.

ISSN 2416-0148

Összefoglalás: A Külügyi és Külgazdasági Intézet 2017-ben indított, A lezárás felé? című elemzéssorozata eddig hét alkalommal foglalkozott a szíriai polgárháborúval, elsősorban a különböző szintű (helyi, regionális és globális) aktorok érdekeit vizsgálva. A sorozat legújabb része azokat az aktuális dinamikákat és kihívásokat mutatja be, amelyek az Aszad-rezsim túlélését követően Szíria jövőjét alapvetően határozhatják meg.

Kulcsszavak: Szíria, Oroszország, Irán, Idlib, kurdok

Abstract: *The series of analyses of the Institute for Foreign Affairs and Trade called „Towards the Endgame?” and was launched in 2017 has been dealing with the Syrian Civil War seven times so far, analyzing primarily the interests of the actors at different levels (local, regional, and global). This part of the series presents the dynamics and challenges that could determine the future of Syria following the survival of the Assad regime.*

Keywords: Syria, Russia, Iran, Idlib, kurds

BEVEZETÉS

A szíriai polgárháború 2011 tavaszán kezdődött. A már akkor is a legfontosabbnak ítélt kérdés: Bassár al-Aszad rezsimjének túlélése, 2020 közepére eldöntöttnek látszik. A május-júniusban érkező hírek, mint [az iráni célpontok elleni izraeli támadások](#), [az orosz katonai jelenlét megerősítésének szándéka](#) vagy [az amerikai szankciók nyomán újabb mélyrepülésbe kerülő szíriai font](#) alapján azonban jól látható, hogy a rezsim fennmaradásával kialakuló helyzetet továbbra is számos tényező, szereplő és érdek befolyásolja, amelyek a következő időszakban meghatározó jelentőséggel bírhatnak Aszad és Szíria jövőjére.

Elemzésünkben elsőként a 2019 decemberében indult idlibi offenzívához kapcsolódóan a rezsim és a felkelő erők közötti konfliktus lezárásának realitását elemezzük, majd a háború gazdasági és társadalmi következményei, illetve Oroszország és Irán szíriai érdekei mentén azokat a belső és külső kihívásokat vesszük sorba, amelyek a rezsim tényleges mozgásterét és kilátásait árnyalják.

A HÁBORÚ VÉGE?

A rezsim – elsősorban orosz, iráni és egyéb erők támogatásával – 2019 decemberében indított újabb nagyszabású Idlib elleni offenzívája a szíriai polgárháború végének közeledtét jelezte: Idlib az utolsó olyan terület Szíriában,

amelyet a felkelők tartanak ellenőrzésük alatt (jelentős török segítséggel és jelenléttel), visszafoglalása ezért katonai értelemben a polgárháború, pontosabban a kormány és az ellenzék közötti harcok végét, Aszad számára pedig hatalmának – látszólagos – megszilárdítását jelentené az ország jelentős része felett, amit bel- és külpolitikai tekintetben is túlélésének egyik záloga lehet.

Az idlibi offenzíva több szempontból is krízishelyzetet teremtett: egyrészt a kormányerők közeledtével januárra százezrek menekültek a területre, ahol egyes becslések szerint [3,5 millió ember zsúfolódott össze \(Szíria jelenlegi 17 millió főre becsült lakosságának közel 20%-a az ország területének mindössze 3%-án\)](#). Mivel [Törökország 2015-ben lezárta a határt a Szíriából menekülők előtt](#), Aszad erőinek előrenyomulása potenciálisan humanitárius katasztrófát idézhetett elő, ráadásul beszámolók szerint a kormányerők a felkelőkkel – kiemelten a Hajat Tahrir al-Sámmal (HTS) – szembeni támadások során a [civil célpontokat, beleértve a kórházakat, sem kímélték](#). Márciusra a koronavírus megjelenése – különösen a táborok zsúfoltsága, az általános higiénés körülmények, az egészségügyi infrastruktúra elpusztítása és a szakemberek hiánya miatt – azzal fenyegetett, hogy [százezres nagyságrendű lehet a halálozások száma](#), ha a vírus elkezd terjedni a régióban.

Másrészt Törökország idlibi jelenléte és szíriai ambíciói nyomán – és a januári sikertelen orosz-török tűzszünet után – a konfliktus eszkalálódása is valós veszéllyé vált. A felkelők és a rezsim erői közti összecsapások, a civil célpontok elleni támadások, illetve az ezek miatt erősödő menekültügyi nyomás mellett februárban több olyan, a szíriai kormányerők által indított támadásról érkeztek hírek, amelyek török katonák életét követelték, illetve amelyekre a török erők válaszcsepásokkal reagáltak. Február közepére Törökország a [2018-as deeszkalációs megállapodás felszámolásával és beavatkozással fenyegette a rezsimet](#), majd [30 000 katonát vezényelt a szíriai-török határhoz, és 5000 fővel növelte az idlibi török jelenlétet](#). A helyzet eszkalálódása február 27-én következett be, amikor a török határtól nem messze található Baljún közelében szíriai légicsapások [legalább 33 török katona halálát okozták](#). Bár felmerült a gyanú, hogy orosz gépek is részt vettek a támadásban (amely a hivatalos kommunikáció szerint felkelő erőkre irányult), [Oroszország ezt tagadta, és Törökország is kizárólag a rezsimet tette felelőssé](#). (Emögött valószínűleg Oroszországnak a szíriai helyzet alakulásában betöltött központi szerepe áll). A válaszul indított török tavaszi pajzs offenzíva február 27. és március 5. között megakasztotta a rezsim előrenyomulását, majd március 5-én Recep Tayyip Erdogan török elnök és Vlagyimir Putyin orosz elnök találkozáján [megállapodás született a tűzszünetről](#), illetve arról, hogy az Idlibtől nyugatra futó M4-es autópálya mindkét oldalán egy 6-6 kilométeres sávot orosz és török közös őrzőerők biztosítják március közepétől.

A tűzszüneti megállapodással elért állapot azonban törékeny, és nem egyenlő Idlib stabilizálásával. Törökország számára a harcok újraindulásának lehetősége újabb menekülthullámmal fenyeget, ami a török kapacitások túlterhelése mellett az európai országok számára is súlyos következményekkel járhat. A szíriai polgárháborút a 2015-ös menekülthullám és a 2016-os EU-török megállapodás

óta elsősorban a menekültkérdésen keresztül szemlélő EU tagállamokkal szemben ez továbbra is eszköz lehet Törökország számára ahhoz, hogy az EU figyelmét Szíriára irányítsa. [Törökország a február végi támadások idején igyekezett a NATO-t](#), és a [szövetségen keresztül az Egyesült Államokat](#) is kapacitálni szíriai céljainak támogatására (többek között Patriot légvédelmi rakéták telepítésére és egy repüléstilalmi övezet létrehozására), de a kapcsolatokat még mindig terheli az orosz Sz-400-as légvédelmi rendszerek beszerzése.

Jelentős fordulat hiányában a jelenben nem tűnik valószínűnek, hogy akár Törökország, akár a rezsim és Oroszország alternatív stratégiát választana Idlib kapcsán. A menekültek visszatérése kérdésének megoldása nélkül – ami összeköti az idlibi török megfontolásokat az észak-szíriai kurd autonómiával kapcsolatos célokkal – Törökország várhatóan nem fogja feladni szíriai jelenlétét, és újabb támadások esetén újra a beavatkozás mellett dönthet, miközben a rezsim számára a török jelenlét hosszú távon elfogadhatatlan.

A tűzszünet fennmaradását egyéb tényezők is befolyásolhatják, többek között a felkelő csoportok közötti ellentétek, és az ezekből kialakuló lehetséges konfliktusok. [Április közepén ülősztrájk kezdődött](#) az M4-es autópálya mentén az oroszok és a szíriai kormányerők jelenléte ellen, amelyet a török erők igyekeztek felszámolni. Válaszul a HTS letartóztatott több, a Törökország által támogatott Fajlak al-Sám felkelő csoportokhoz tartozó személyt, amire válaszként a HTS körülbelül 10 tagját szintén letartóztatták. A hasonló esetek rávilágítanak egyrészt arra, hogy a felkelő erők közel sem egységesek, másrészt arra, hogy ha a jövőben születik is megoldás Idlib számára Törökország, a szíriai kormányerők, Oroszország és akár más szereplők bevonásával, az nem feltétlenül jelenti az ellenállás végét, még akkor sem, ha a kormányzat újra befolyása alá vonhatja a területet. Miközben az idlibi offenzívának a terület visszafoglalása mellett még fontosabb, szimbolikus jelentőséggel is bíró célja a felkelés végérvényes felszámolása, a gyakorlatban azonban valószínűbbnek tűnik, hogy azok a csoportok, amelyek most Idlibben harcolnak a kormányerőkkel, a későbbiekben is aktívak lesznek Szíriában, függetlenül attól, hogy mi lesz Idlib jövője. A HTS vezetője, Abu Mohamed al-Dzsuláni az idlibi offenzíva első napjaiban, [2019. december 24-én kiadott beszédében](#) arra utalt, hogy nem Aszad, hanem az orosz és iráni megszálló erők a forradalom valódi ellenségei, akikkel szemben függetlenségi harcot kell folytatni.

A jövőre nézve a 2011 előtti helyzet visszaállítása helyett sokkal realisabb forgatókönyvnek látszik, hogy egy alacsonyabb intenzitású és területileg kevésbé koncentrált új konfliktus alakuljon ki Szíriában, amellyel az eszkalálódás lehetősége hosszú távon fennmarad. Egyrészt az egyre mélyülő gazdasági és társadalmi válság miatt folyamatosan növekszik az elégedetlenség, és ezáltal a kormányra nehezedő nyomás. Másrészt [a kormány nem rendelkezik elegendő erőforrással ahhoz, hogy a visszafoglalt területeket teljes mértékben ellenőrizni tudja és hatékonyan kormányozzon](#), ezért helyi szinten megerősödhetnek olyan csoportok, mint a HTS, vagy többek között az Iszlám Állam. Ez azonban rövid távon nem fogja a polgárháború újraindulását eredményezni, mert a kormány korlátozott

kapacitásai közel sem jelentik azt, hogy bármely területről kiszorítható volna, így az tűnik valószínűnek, hogy ezek a csoportok a gerilla módszerekkel és/vagy terrorcselekményekkel igyekeznek majd destabilizálni az érintett területeket.

GYŐZELEM HELYETT TÚLÉLÉS

Az idlibi offenzíva sikerének elmaradása, bár mindenképpen negatív fejlemény, közel sem a legmeghatározóbb tényező a rezsim (és az ország) jövőjének szempontjából, amelyet – Idlibtől függetlenül – két fő kihívás terhel: egyrészt a tíz éve tartó háború gazdasági és társadalmi következményei, amelyek a rezsim területi kontrolljának kiterjedésével párhuzamosan egyre inkább előtérbe kerültek, és megfelelő megoldások hiányában újabb konfliktust idézhetnek elő. Másrészt kérdéses, hogy az Aszadnak katonai és politikai támogatást nyújtó szereplők hajlandósága és képességei a rezsim és Szíria újjáépítésében meddig terjednek, illetve saját ambícióik mennyiben esnek egybe a rezsiméivel (és egymáséval).

A HÁBORÚ GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI KÖVETKEZMÉNYEI

A polgárháború gazdasági következményei között elsőként említendő az infrastrukturális pusztítás, ami [2017-es becslések szerint a lakóházak legalább egyharmadát tette tönkre](#). Az újjáépítés költségeit az [ENSZ és a kormány 2019 elején 250-400 milliárd dollárra](#) becsülték, de [egyes becslések elérték az egytrilliárd dollárt is](#). A felsorolt összegekről messze elmaradnak a rezsim rendelkezésére álló források, [2018-ban például mindössze 8,9 milliárd dolláros költségvetést tudott a kormányzat felhasználni](#), így az újjáépítés finanszírozásához mindenképpen külső segítségre lesz szüksége az országnak.

A gazdasági válságot [az export, az import és a külföldi befektetések](#), illetve a szíriai font értékének jelentős csökkenése is mélyítette az elmúlt években. Az utóbbi a libanoni gazdaság nehézségeivel súlyosbodott: korábban Libanon biztonságos menedéket jelentett a szíriaiak vagyonának, és lehetővé tette, hogy a dollár és más értéktartó valuták jelen legyen a szankciókkal sújtott szíriai gazdaságban, [2019 nyarától viszont a libanoni bankok olyan korlátozásokat vezettek be, amelyek nyomán a szíriai lakosság és a kereskedők sem tudnak dollárt szerezni, illetve nem férnek hozzá a Libanonba menekített tartalékaikhoz](#). A rezsim igyekezett mérsékelni a font dollárhoz viszonyított értéke zuhanásának hatásait, például 2020 januárjától az „Our lira, our pride” programmal, amelynek célja [az alapvető termékek 2019 decembere óta tapasztalt 20-30%-os áremelkedésének ellensúlyozása azáltal, hogy a szíriai font használatát igyekszik népszerűsíteni a lakosság körében](#). Ezzel egyidőben [a külföldi valutával \(vagy nemesfémekkel\) folytatott kereskedelem](#)

[büntetését is hét év közmunkára módosították](#). A hasonló lépések azonban nagyon korlátozott eredményeket hoznak, miközben olyan problémák, mint a munkanélküliség ([amit 2018-ban 30%-osra becsültek](#)), megoldatlanok.

Szíria gazdaságának helyzetét az sem könnyíti meg, hogy az Egyesült Államok (legutóbb a 2019 decemberben elfogadott [Caesar Act](#) révén), az Európai Unió és számos ország vezetett be olyan szankciókat a rezsim (illetve Oroszország és Irán) ellen, amelyek többek között olajembargót, a pénzügyi eszközök befagyasztását, meghatározott termékek és technológiák szíriai importjának korlátozását, személyekre és cégekre vonatkozó korlátozásokat tartalmaznak. A szankciós politika ugyanakkor elsősorban a rezsim mozgásterének csökkentésére alkalmas, jelentősebb reformokra nem feltétlenül kényszeríti Aszadot, miközben a szankciós intézkedések a lakosság helyzetére is közvetlen negatív hatást gyakorolnak. A koronavírus szíriai megjelenése pedig amellet, hogy tovább feszíti az egyébként is nehéz helyzetben lévő gazdaságot, a szankciós politika tekintetében is kihívást jelent, a rezsim ugyanis a koronavírus elleni védekezésre hivatkozva a szankciók enyhítését követeli, amihez többek között [Kínában talált támogatóra](#).

A Transparency International kutatása alapján Szíria [harmadik volt a lakosságuk által legkorruptabbnak tekintett országok sorában 2018-ban](#), ami részben abból adódik, hogy [bár a háború alatt történt átrendeződés a hatalomhoz közel álló gazdasági szereplők között](#), az Aszad rezsimmal együtt a rendszerszintű korrupció is fennmaradt, és a rezsim továbbra is igyekszik szoros felügyelet alatt tartja a gazdaságot. Másrészt viszont a háborús zűrzavarban a helyi szereplők (gyakran az Aszad számára támogatást nyújtó csoportok, mint a Hezbollah) [a korrupció újabb szintjeit alakították ki](#), így a [korrupció a mindennapi élet szinte minden területén jelen van](#), ami a rezsim számára is kihívássá válhat.

A gazdasági nehézségeken túl a háború társadalmi következményei még nagyobb terhet jelentenek az ország számára: [becslések szerint](#) a háború alatt összesen közel 600 000 ember veszítette életét, köztük legalább 116 000 civil, és legalább kétmillió azoknak a civileknek a száma, akik sérüléseket vagy maradandó egészségkárosodást szenvedtek a harcok következtében. A pusztítás következtében legalább [hatmillión hagyták el Szíriát, további hatmillió szíriai belső menekültté vált](#), hazatérésük pedig egyelőre megoldatlan; az ország lakosságának [legalább 70%-a mélyszegénységben él](#), és milliók szorulnak humanitárius segítségre. [A háború ideje alatt közel ötmillió gyerek született](#), jelentős részük táborokban, több mint [kétmillió gyerek nem tudott iskolába járni a konfliktus eredményeként, és további egymillió közvetlenül veszélyeztetett a korai iskolaelhagyás tekintetében](#). Az ország infrastrukturális vagy gazdasági veszteségeihez hasonlóan a háború okozta társadalmi és pszichológiai károk enyhítése a rezsim egyik legnagyobb kihívása lehet, különösen abban az esetben, ha a háború társadalmi szintű feldolgozása (és a nemzeti megbékélés) elmarad.

A SZÖVETSÉGEK KORLÁTAI

A szíriai kormány túlélését elsősorban két nemzetközi partnere, Oroszország és Irán katonai és politikai támogatásának köszönheti, azonban kérdéses, hogy az újjáépítés és konszolidáció időszakában mivel képes, illetve hajlandó a két ország hozzájárulni a rezsim céljaihoz.

Oroszország számára a szíriai beavatkozás stratégiai jelentősége részben az Egyesült Államok közel-keleti elköteleződésének csökkenésével bontakozott ki: az afganisztáni és iraki tapasztalatok után az Obama adminisztráció túlzott óvatossága – a 2013-as damaszkuszi vegyifegyver támadás válasz nélkül hagyásával –, később pedig Trump pragmatizmusa hatalmi vákumot teremtett, és lehetőséget biztosított arra, hogy Oroszország nagyhatalomként visszatérjen a Közel-Keletre, ezzel megerősítse nemzetközi pozícióit. Ráadásul a szíriai polgárháborúban Oroszország speciális helyzetet tudott kialakítani magának, részben nagyhatalmi státuszához kapcsolódó képességei és lehetőségei (mint az ENSZ Biztonsági Tanácsában vagy az Iszlám Állam elleni koalícióban betöltött szerepe) révén, részben az Iránnal és az Aszad rezsimmel fenntartott kapcsolatainak köszönhetően. Ezek nyomán gyakorlatilag az egyetlen olyan szereplővé lépett elő, amely a konfliktusban érintett minden féllel képes tárgyalni, és amely nélkül a szíriai rendezés nehezen megvalósítható. A rezsim katonai és politikai túlélése meghatározó mértékben a támogatásának köszönhető, ráadásul Oroszország a nemzetközi fórumokon is (hol vétók, hol olyan új kezdeményezések révén, mint az asztanai tárgyalások) megkerülhetetlen tényezője lett a szíriai események alakulásának, miközben sikerült a legtöbb érintett külső és belső szereplővel is partneri viszonyt fenntartania.

Szíria újjépítése azonban egyrészt közel sem kínál olyan előnyöket az orosz külpolitikai célok szempontjából, mint a konfliktusban és az azzal kapcsolatos tárgyalásokban kialakított szerep, másrészt a pusztítás mértéke nyomán a szükséges források nagysága Moszkva lehetőségeit is meghaladná. Oroszország sokkal inkább az újjáépítés finanszírozására érkező források felhasználásában, mintsem ezek biztosításában érdekelt, ezért az orosz célrendszer az újjáépítés kapcsán két konktérummal írható le: az egyik a nemzetközi közösség kapacitálása az újjáépítéshez szükséges anyagi támogatás biztosítása érdekében, a másik pedig a kiemelt projektek kapcsán orosz gazdasági szereplők bevonása. A nemzetközi közösség számos szereplője (mint az Egyesült Államok vagy az EU) azonban a status quo tudomásulvétele helyett a korábban az ENSZ-ben és más fórumokon körvonalazott politikai átmenettel, az ellenzék és a rezsim közti tárgyalások eredményességével, stb. köti össze az újjáépítés kérdését. Az Aszad rezsim oldaláról viszont a jelenben nem látszik a hajlandóság arra, hogy ezeknek az elvárásoknak megfeleljen, Oroszország nyomása ellenére sem. Jó példa erre az ENSZ keretei között működő szíriai alkotmányozó bizottság esete, amely (többéves sikertelenség után) Oroszország aktív közreműködésével alakult meg 2019 októberében: a bizottság a rezsim, a szíriai ellenzék – pontosabban a 2015-ben létrehozott Legfelsőbb Tárgyalási Bizottság (High Negotiations Committee, HNC),

a szíriai ellenzék tárgyalási ernyőszervezete, amelyben viszont [nincsenek jelen a szíriai kurdok és a Hayat Tahrir al-Sham](#) –, és a szíriai civil társadalom képviselőiből áll, a feladata az alkotmányos reform kidolgozása, Szíria új alkotmányának szövegezése. A bizottság munkájához fűzött remények azonban hamar szétfoszlottak, miután a kormány és az ellenzék mindössze két ülést követően, már a napirendek összeállításánál képtelen volt közös nevezőt találni.

Az újjáépítés körüli bizonytalanság mellett Moszkva és Damaszkusz viszonyában további kérdések mentén is látszanak töresvonalak, amelyek közül kiemelkedik a szíriai haderőreform. Oroszország oldaláról a haderőreform egyrészt a rezsim megerősítésének (és ezzel párhuzamosan az orosz érdekek érvényesülése biztosításának) eszközének tűnik, ami ráadásul a konfliktushoz kapcsolódóan betöltött speciális szerep eredményességét is igazolná. Másrészt az iráni befolyás csökkentése miatt bír fontossággal, részben azért, mert orosz szempontból az Irán által finanszírozott proxik a rezsim stabilitására is veszélyt jelenthetnek, részben pedig azért, mert minél erősebb befolyással rendelkezik Irán Szíriában és a rezsim kapcsán, annál kevésbé lesz hajlandó a nemzetközi közösség támogatni azokat az erőfeszítéseket, amelyek egybeesnek Oroszország érdekeivel. Az orosz elképzelések szerinti központosítást eredményező, a különböző milíciák szabad működését felszámoló haderőreform melletti elköteleződés azonban a rezsim oldaláról egyre késik.

Oroszország – Iránhoz hasonlóan – a háborúban nyújtott segítséget gazdasági előnyökre váltaná, elsősorban orosz gazdasági szereplőknek nyújtott koncessziók révén, amelyek segítségével azok aktívan részt vehetnek az újjáépítésben; másrészt a szíriai gazdasági legfontosabb szektoraihoz – mint például az olaj- és gázipar – kötődő beruházásokkal. Ennek azonban két jelentős korlátja van: egyrészt a szíriai gazdasági válság mélyülése és a rezsim részéről átfogó kezelésének elmaradása, másrészt a rezsim oldaláról a túlélést biztosítandó a háború előtti állapotokat idéző, kézivezérelt, intézményesített korrupción alapuló megközelítés.

A rezsim másik fontos szövetségese, Irán, a pragmatikus orosz megközelítésnél jóval összetettebb stratégiával rendelkezik Szíriában: egyrészt az Egyesült Államokkal egyre romló kapcsolatok, a nemzetközi elszigetelődés, és a közelmúltban a koronavírus súlyos iráni következményei mellett az állam egyik fontos célkitűzése Szíriában, hogy regionális pozícióit erősítse, olyan szereplő maradjon a térségben, amelyet nem lehet figyelmen kívül hagyni. Másrészt viszont – az orosz stratégiától eltérően – Irán a katonai-politikai dimenziót meghaladó, mélyebb és hosszú távú jelenlétre törekszik Szíriában, beleértve [az iráni proxik tartós be rendezkedését, illetve beépülését a szíriai fegyveres erőkbe, és az ideológiai-társadalmi befolyás építését is](#). Az utóbbit erősíti meg, hogy az alapvetően iráni erők ellenőrzése alatt álló szunnita [Deir Ezzor régióban beszámolók szerint Irán számos kulturális központot hozott létre, amelyek a síita tanításokat igyekeznek megismertetni a helyi közösséggel](#). Irán szíriai jelenlétét azonban az Egyesült Államok mellett Izrael és az Öböl-államok is fenyegetőnek tekintik – az utóbbiak közül Omán mellett már az Egyesült Arab Emírségek is törekszik [a kapcsolatok](#)

[normalizálni](#) a rezsimmel annak érdekében, hogy Iránt ellensúlyozzák és hajlandóságot mutatnak arra, hogy az újjáépítés finanszírozásában is részt vegyenek.

Oroszországhoz hasonlóan Irán Szíria stratégiájának is fontos elemét jelenti a gazdasági érdekek érvényesítése, beleértve az újjáépítésben való részvételt és pozícióinak erősítését a szíriai gazdaság nagy jelentőségű szektoraiban. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy Irán egyrészt [jóval nagyobb mértékű és direktebb anyagi támogatást nyújtott a rezsimnek, mint Oroszország](#); másrészt Oroszországhoz képest stratégiája politikai és gazdasági értelemben is összetettebb annál, hogy kizárólag a rezsimre gyakorolt befolyásra koncentráljon. Példaként Irán jelentős kereskedelmi partnere is Szíriának, [számos alapvető terméket exportál az országba; és a háború alatt a helyi szereplőkkel is erősítette gazdasági kapcsolatait](#). A fentiekből két problémakör bontakozik ki: egyrészt Oroszország és Irán Szíria-víziója jelentős eltéréseket mutat, amelyek egymást kölcsönösen kizárhatják. A rezsim hatalmának megszilárdítását, és az ehhez kapcsolódó strukturális központosítást támogató orosz stratégiával nem egyeztethető össze, sőt, kihívást jelent arra nézve az iráni befolyásépítés a szíriai politikai, gazdasági és társadalmi térben. A rezsim eközben saját elképzelései mentén igyekszik helyzetét stabilizálni, ami feszültségeket okozhat és okoz mindkét szövetségesével; korlátozott lehetőségei miatt azonban a rezsim továbbra is függ az orosz és iráni támogatástól, ezért az eltérő stratégiák között egyensúlyozik. Ehhez járul még hozzá, hogy ha Aszad nem enged az orosz/nemzetközi nyomásnak és nem kezdeményez politikai reformokat, az újjáépítés finanszírozása bizonytalan marad, aminek következményei súlyosak lesznek a szíria gazdaságra és társadalomra nézve is, egyben új feszültségek kirobbanásának lehetőségét hordozzák. Az iráni jelenlét és befolyás viszont társadalmi hatásai mellett olyan konfliktusok színterévé teheti Szíriát, amelyekben alapvetően nem lenne szereplő.

A KURD AUTONÓMIA JÖVŐJE

Szíria jövőjének speciális kérdése a kurdok által dominált észak-szíriai autonóm régió (Rozsava, NES) és a Szíriai Demokratikus Erők (SDF) sorsa. Amíg az utóbbi meghatározó komponense lett az Iszlám Állam elleni harcnak, és ezáltal az USA helyi szövetségesévé vált, Trump elnök 2019 októberi kivonulási döntése egyértelművé tette, hogy az amerikai támogatás az IS elleni harcon túl korlátozott. A kivonulási döntést követő napokban Törökország, amely fenyegetésként azonosítja a Kurd Munkáspárt (PKK) helyi szervezetének tekintett Demokratikus Unió Pártját (PYD), újabb offenzívát (Barış Pınarı Harekâtı) indított Észak-Szíriában annak érdekében, hogy egy olyan zónát hozzon létre a határ mentén, ahová a török területen élő menekültek visszatelepíthetők. [Az offenzíva eredményeként az SDF elveszítette a Rasz al-Ajn és a Tal Abjad feletti ellenőrzést \(korábban, a 2018 márciusi Olive Branch offenzíva nyomán Áfrint\).](#)

Még októberben török-orosz tűzszüneti megállapodás született, aminek értelmében [a kormány és az orosz erők vették át a határmenti területen az ellenőrzést az SDF-től – az SDF közvetlenül a török offenzíva indulását követően bejelentette, hogy orosz segítséggel megegyezett a rezsimmal a határszakasz átadásáról.](#)

Az azonban, hogy a török offenzívával szemben volt együttműködés a kormány és az SDF között, egyáltalán nem jelenti azt, hogy a felek közelebb kerültek volna a Rózsava autonómiája kapcsán tisztázandó kérdéséhez. 2019 decemberében ráadásul az is láthatóvá vált, hogy a kormány etnikai oldaláról igyekszik gyengíteni az SDF-et: [Ali Mamlúk, a szíriai nemzetbiztonság vezetője felszólította a kormány erőihez való csatlakozásra az SDF arab miliciáit.](#) 2020-ban arról érkeztek hírek, [hogy folynak tárgyalások a kurdok és a rezsिम között orosz közreműködéssel,](#) a helyi szintű adminisztráció működtetése kapcsán azonban a kormány részéről a [2011-es 107-es rendeletben](#) foglaltak tűnnek a maximumnak – a rendelet decentralizáltabb kormányzati struktúrát hoz létre, amelyben regionális és helyi tanácsok is döntéshozóvá válnak meghatározott kérdésekben –, ami viszont jelentősen alulmúlja a NES céljait.

ÖSSZEGZÉS

Bár az elmúlt fél év eseményei nyomán egyre biztosabbnak tűnik, hogy Bassár al-Aszad kormánya túléli a szíriai polgárháborút, a rezsimmal azonban számos kihívással kell szembenéznie, amelyek megoldásához nem feltétlenül rendelkezik eszközökkel. Egyrészt Idlib kapcsán Törökország jelenléte és beavatkozási hajlandósága korlátozza a terület visszafoglalására irányuló törekvéseket; ha pedig – orosz segítséggel – sikerülne biztosítani Törökország kivonulását és a rezsिम visszaszerezné a terület feletti ellenőrzés, a felkelők, illetve más, a háború éveiben feltűnt csoportok a jövőben is biztonsági kihívást jelenthetnek. Másrészt a szíriai gazdaság válságának belső megoldására kevés esély mutatkozik, az újjáépítéshez szükséges külső források biztosításához a rezsिम legfőbb szövetségesei, Oroszország és Irán kapacitásai és ambíciói önmagukban nem elegendők, a nemzetközi közösség részéről pedig a hajlandóság hiányzik. Harmadrészt Oroszország és Irán Szíriával kapcsolatos céljai és stratégiái jelentős eltéréseket mutatnak, amelyek az egymással szembeni feszültségek növekedésével fenyegetnek, miközben a rezsिम saját korlátozott erőforrásai miatt továbbra is kiszolgáltatott marad mindkét szövetségésének. Negyedrészt Rózsava jövőjének kérdése továbbra is nyitott, amit ha nem sikerült békés úton rendezni, fennáll az újabb eskaláció veszélye.